

29.09.22

Нарада директорів ЗЗСО

Інклюзія в умовах воєнного часу

**Праця наша,
як маленька краплинка,
яка не силою своєю,
а лише частим падінням
і камінь шліфує.**

Відповідно до листів МОНУ від 15.06.22 №1/6435-22 «ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ» та від №1/10258-22 06.09.2022 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛАХ У 2022/2023 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

З метою забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в умовах воєнного стану Кабінетом Міністрів України було внесено ряд змін до нормативно-правових актів, які регулюють організацію освітнього процесу для таких дітей.

Діти з особливими освітніми потребами є найбільш вразливою категорією серед здобувачів освіти, які в умовах воєнного стану потребують особливої підтримки та уваги. Важливо забезпечити продовження здобуття освіти такими дітьми із створенням всіх необхідних умов з наданням психолого-педагогічного супроводу та корекційно-розвиткових послуг незалежно від місця перебування таких учнів.

У 2022-2023 н.р. збільшилася кількість інклюзивних класів у закладах загальної середньої освіти Талалаївської територіальної громади. Всі діти отримують комплексну підтримку під час освітнього процесу. Зокрема, у Талалаївському ЗЗСО функціонує 4 класи з інклюзивним навчанням, у Липівському ЗЗСО – 1, Плугатарському ЗЗСО- 2, планується ще 1, Березівський ЗЗСО- 1.

Велику увагу на організацію якісного інклюзивного навчання необхідно звернути директорам ЗЗСО, це і проведення команд психолого-педагогічного супроводу, забезпечення корекційного складника. Також наголошуємо, що відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання Постанови КМУ №957 від 15.09.2021

П 10. Для організації інклюзивного навчання учня команда протягом двох тижнів з початку навчання складає його індивідуальну програму розвитку за формою. ІПР вноситься в АС ІРЦ. Розробники вдосконалюють платформу для зручнішої роботи в системі.

Індивідуальна програма розвитку підписується всіма членами команди, одним з батьків (іншим законним представником) учня та затверджується керівником закладу освіти.

Індивідуальна програма розвитку переглядається не рідше ніж двічі на рік та повинна враховуватися педагогічними працівниками під час освітнього процесу в інклюзивному класі.

Індивідуальна програма розвитку зберігається в особовій справі учня три роки. Батьки (інші законні представники) учня можуть отримати копію індивідуальної програми розвитку на вимогу.

У разі відрахування, переведення учня до іншого закладу освіти копія індивідуальної програми розвитку подається батьками (іншими законними представниками) учня до закладу освіти, де він продовжує здобуття освіти.

П 15. Для учнів може складатися індивідуальний навчальний план.

Індивідуальний навчальний план повинен містити, зокрема, інформацію про назву закладу освіти, прізвище та власне ім'я учня; клас, в якому він навчається; цілі виконання та строк дії індивідуального навчального плану; загальний обсяг навчального навантаження та кількість годин на тиждень для вивчення навчального предмета (інтегрованого курсу); інформацію про адаптацію чи модифікацію змісту освітніх компонентів освітньої програми, послідовність, форму і темп їх засвоєння, очікувані результати навчання.

Форма індивідуального навчального плану визначається закладом освіти.

Індивідуальний навчальний план складається командою за участю педагогічних працівників, які викладають навчальні предмети (інтегровані курси), у взаємодії з учнями та/або їх батьками (іншими законними представниками), схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується одним з батьків (іншим законним представником) учня.

П. 16. Інклюзивне навчання учнів, у тому числі згідно з індивідуальним навчальним планом, здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти з урахуванням їх особливих освітніх потреб та особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу, адаптації та/або модифікації окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів).

П.21 Оцінювання результатів навчання учнів у закладах освіти здійснюється за системою та загальними критеріями оцінювання, затвердженими МОН, та з урахуванням індивідуального навчального плану (за наявності).

Після завершення навчання учні отримують документи про освіту державного зразка відповідно до [зразків документів про загальну середню освіту](#), затверджених МОН.

Відповідно до листа МОНУ від 15.06.2022 №№1/6435-22, зокрема, в період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) відповідно до пункту 1 Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти інклюзивне навчання можливе з застосуванням **дистанційно-очної (змішаної) форми** здобуття освіти. Застосування дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти стосується в тому числі **проведення психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять**. Для цього **керівник закладу освіти** має **погодити** проведення таких **занять з батьками** (іншими законними представниками) особи з ООП, **видати наказ** про їх проведення, **вказавши форму їх проведення** (в тому числі дистанційну), та **затвердити їх розклад**. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводяться фахівцями **із числа педагогічних працівників закладу освіти**: педагогічними працівниками, вчителями-дефектологами (вчителем-логопедом, сурдопедагогом, тифлопедагогом, олігофренопедагогом), які введені до штату закладів освіти відповідно до типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, та/або **додатково залученими фахівцями**, з якими заклад освіти або відповідний орган управління у сфері освіти укладають цивільно-правові договори. Умови оплати праці за проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) та перелік фахівців, які можуть їх проводити (надавати) у закладах освіти, визначено Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затвердженими постановою **Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88**. Оплата за проведені психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття проводиться на підставі **акту виконаних робіт, який в обов'язковому порядку має бути підписаний, у тому числі батьками** (іншими законними представниками) дитини, що підтверджує проведення таких занять в дистанційно-очній (змішаній) формі. Керівник закладу освіти (чи уповноважена ним особа) має право перевіряти дотримання розкладу та може контролювати якість наданих психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг. **Заняття в очній формі (індивідуальні та групові) можуть бути організовані за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу.**

У зв'язку із збільшенням кількості дітей з ООП в інклюзивних класах збільшився корекційний складник, тобто кількість корекційно-розвиткових занять, які визначені висновком ІРЦ відповідно до категорії труднощів та рівня підтримки. Іще окрім того, обсяг субвенції було зменшено через вимоги воєнного часу. Рекомендовано забезпечувати корекційний складник, але

враховувати обсяг спроможності фінансування наданих корекційно-розвиткових послуг, відповідно до наданих актів надання послуг.

Інклюзія – це не покращення матеріально-технічної бази та відкриття ставок. Це просто розвиток інклюзивних закладів. ІРЦ – не контролюючий орган, а методична підтримка.

Також відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду):

- **для організації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами** (зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце проживання (перебування) внаслідок збройної агресії російської федерації) до закладу освіти подаються **копії документа**, що посвідчує особу (в разі наявності) та **висновку** про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (абзац другий пункту 5);

- **кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах не застосовується.** Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання учня з особливими освітніми потребами та створенні інклюзивного класу (абзац другий пункту 6). Таким чином, на період особливого періоду в інклюзивному класі може бути більше трьох учнів з особливими освітніми потребами та заклад освіти не може відмовити в зарахуванні, у тому числі посилаючись на переповненість класів;

- **засідання команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП (далі - команди супроводу) можуть проходити в режимі он-лайн та/або у змішаному очно-дистанційному форматі** (пункт 7). До складу команди супроводу залучаються **фахівці інклюзивно-ресурсного центру**, які брали участь у проведенні комплексної оцінки. Для залучення фахівців ІРЦ керівник закладу освіти звертається до ІРЦ, який проводив комплексну оцінку та надав висновок, у зручному форматі, у тому числі листом із запрошенням долучитися до складу команди. **Після надання кандидатури фахівця ІРЦ для включення його до складу команди супроводу керівник закладу освіти наказом затверджує персональний склад команди, включаючи до неї педагогічних працівників закладу, які безпосередньо працюють з дитиною, батьків (інших законних представників) дитини з ООП, інших фахівців;**

- **психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття для учнів з особливими освітніми потребами (за умови дотримання безпеки учасників освітнього процесу) можуть проводитися фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, зокрема з числа тих, що вимушені були змінити своє місце**

проживання (перебування) та/або місце роботи внаслідок збройної агресії російської федерації (пункт 13);

- можуть формуватися тимчасові інклюзивні міжкласні групи (пункт 20).
Організацію інклюзивного навчання учнів забезпечує асистент вчителя, посадові обов'язки якого визначаються його посадовою інструкцією, що затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства.

Рекомендації відповідно до листа МОНУ від №1/10258-22 06.09.2022
Визначені основні аспекти *роботи асистента вчителя в умовах дистанційного навчання, що повинні включені в його посадову інструкцію.*

У контексті зазначеного звертаємо увагу на те, що в умовах дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами роль асистента вчителя посилюється, оскільки такі діти в умовах воєнного стану потребують особливої уваги та підтримки в освітньому процесі.

Відповідно до Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963, асистент вчителя є педагогічним працівником, на якого поширюються державні гарантії в умовах воєнного стану, визначені Законом України «Про освіту», зокрема щодо організації освітнього процесу в формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку працівників.

З огляду на зазначене, наголошуємо на недопущенні порушення трудових прав (скорочення посад, звільнення, не виплата заробітної плати) асистентів вчителів та за наявності організаційних і технічних можливостей виконувати завдання, передбачені посадовою інструкцією, здійснювати оплату праці педагогічних працівників відповідно до норм чинного законодавства.

Відповідно до статей 26 та 44 Закону України «Про повну загальну середню освіту» асистент вчителя забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами та забезпечує досягнення особами з особливими освітніми потребами результатів навчання, передбачених відповідним державним стандартом.

Асистент вчителя, який є учасником команди психолого-педагогічного супроводу, забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу для дитини з ООП та в умовах дистанційного навчання продовжує виконувати свої функції, визначені у посадовій інструкції, затвердженій керівником закладу, а також виконувати функції відповідно до примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини.

Фінансування (відповідно до додатку 1 Порядку), **починаючи з другого рівня, передбачає оплату послуг асистента вчителя.**

Важлива роль у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) відведена інклюзивно-ресурсному центру. Адже гармонійний

розвиток дитини - це запорука успішній соціалізації дітей з ООП. Тому при визначенні освітніх труднощів та організації відповідної роботи таких діток фахівці ІРЦ враховують їхні сильні сторони з визначенням актуальних потреб та можливостей дитини, динаміки її розвитку.

Згідно із змінами до положення про інклюзивно-ресурсний центр, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2022 № 979, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) для осіб, які здобувають загальну середню освіту та тимчасово перебувають за кордоном, або для осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, під час переходу між рівнями освіти дія висновку, який використовувався у процесі здобуття освіти на попередньому рівні освіти, продовжується на строк дії воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду).

Надані висновки, оформлені відповідним чином в АС ІРЦ, чинні на території підконтрольній Україні для забезпечення освіти дітей. Повторна комплексна оцінка має бути проведена не пізніше ніж через три місяці після припинення чи скасування воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду), виїзду здобувачів освіти на підконтрольну територію або повернення тимчасово окупованої території, на якій проживає здобувач освіти, під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території.

У виключних випадках для дітей, які не проходили раніше комплексну психолого-педагогічну оцінку в ІРЦ, потребують її вперше та перебувають за кордоном, така оцінка в ІРЦ може бути проведена онлайн з врахуванням результатів оцінки, проведених за кордоном, з використанням визнаних міжнародних діагностичних методик, що дають можливість визначити стан дитини, рівень інтелекту, тощо.

Посилена увага фахівці інклюзивно-ресурсного центру до дітей з особливими освітніми потребами, які переїхали на тимчасове місце проживання. Вони своєчасно інформують їх батьків (інших законних представників) щодо можливостей продовження здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами, отримання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг. Крім того, у період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) фахівці ІРЦ надають послуги (а саме проведення комплексної оцінки розвитку особи, в тому числі повторної; консультаційно-просвітницької роботи; надання корекційно-розвиткових послуг) на підставі пред'явлених копій документів, що посвідчують особу дитини, особу батьків (інших законних представників) дитини, повнолітньої особи, свідоцтва про народження дитини або пред'явлення відповідних документів з використанням мобільного додатка Порталу Дія; для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання, інклюзивно-ресурсний центр проводить комплексну оцінку протягом тижня з моменту подання звернення.

Нові завдання ІРЦ:

- проведення комплексної оцінки та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб з ООП, які вимушено змінили місце проживання (перебування) та були зараховані в інклюзивні класи (групи) або здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання;
- надання інформаційної підтримки батькам дітей з ООП щодо закладів, у яких дитина може продовжувати навчання та отримувати інші додаткові послуги. Документ також передбачає створення умов для психологічної підтримки дітей, які переживають психологічну травму.

На період дії воєнного стану фахівці ІРЦ зможуть надавати додаткові корекційно-розвиткові послуги всім дітям з ООП, зокрема й дистанційно.

Крім того, зміни сприятимуть спрощенню процедури подання документів для проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, а також створенню належних умов для звернення до ІРЦ осіб, які супроводжують групи внутрішньо-переміщених і потребують додаткової підтримки.

Зазначимо, що головними завданнями інклюзивно-ресурсних центрів є якомога раніше й якісніше визначити в дитини особливі освітні потреби та надати закладам і батькам рекомендації, які допоможуть здобувачам реалізувати право на освіту.

Директор інклюзивно-ресурсного центру

Оксана МОВЧАН